

Arbeidsinkomensquote ook laatste twee decennia gedaald

ARBEID

De arbeidsinkomensquote (AIQ) weerspiegelt het aandeel van het arbeidsinkomen in de toegevoegde waarde. In een groot aantal ontwikkelde economieën is de AIQ vanaf de jaren tachtig afgenomen. Cijfers van het CPB en CBS over de AIQ van bedrijven (exclusief overheid en onderwijs) bevestigen deze internationale trend voor Nederland (figuur).

Als we alleen kijken naar de periode vanaf midden jaren negentig lijkt een positiever beeld te ontstaan: er is dan nauwelijks sprake van een dalende AIQ in bedrijven. Weliswaar is de AIQ in de jaren voorafgaand aan de crisis van 2009 sterk afgenomen, maar tijdens de crisis is deze weer opgelopen.

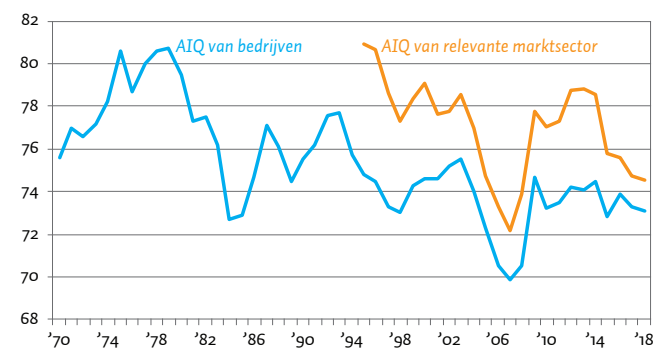
Bij de beoordeling van de AIQ is het echter belangrijk om rekening te houden met het feit dat de AIQ voor bepaalde sectoren wordt beïnvloed door specifieke activa- en grondstofprijzen of door statistische conventies. Zo is de AIQ van de sector delfstoffenwinning sinds 2014 mede sterk opgelopen door de daling van de olieprijs en is de AIQ van de onroerendgoedsector door statistische factoren opgelopen van 28 procent in 2008 naar 143 procent in 2012.

Voor deze sectoren heeft het berekenen van een AIQ weinig zin, omdat de uitkomst geen economisch betekenisvolle indicatie vormt voor de verdeling van de toegevoegde waarde over arbeid en kapitaal. Om die reden sluit ook de OESO de primaire sector, de collectieve sector (overheid, onderwijs en zorg) en de onroerendgoedsector uit van de berekening van de AIQ. Om dezelfde reden is het zinvol om ook de financiële sector uit te sluiten. De AIQ heeft alleen economische betekenis voor sectoren waar de afzet-

prijs door de markt wordt bepaald. Ik noem dit de *AIQ van de relevante marktsector*. In tegenstelling tot de AIQ van alle bedrijven vertoont de AIQ van de relevante marktsector wel een daling vanaf 1995 (oranje lijn in de figuur). In 2018 lag het niveau van de AIQ 6,4 procentpunt onder het niveau van 1995. De AIQ van de relevante marktsector besloeg in 2018 74 procent van de netto toegevoegde waarde van bedrijven.

• Bas Butler (DNB)

AIQ van bedrijven en AIQ van relevante marktsector in Nederland

Noot: De AIQ van de relevante marktsector is berekend voor alle bedrijven exclusief de primaire sector, collectieve sector, financiële sector en onroerendgoedsector

Data: CBS en CPB | ESB

Hoger risico op schuldsanering na levensgebeurtenis

ARBEID

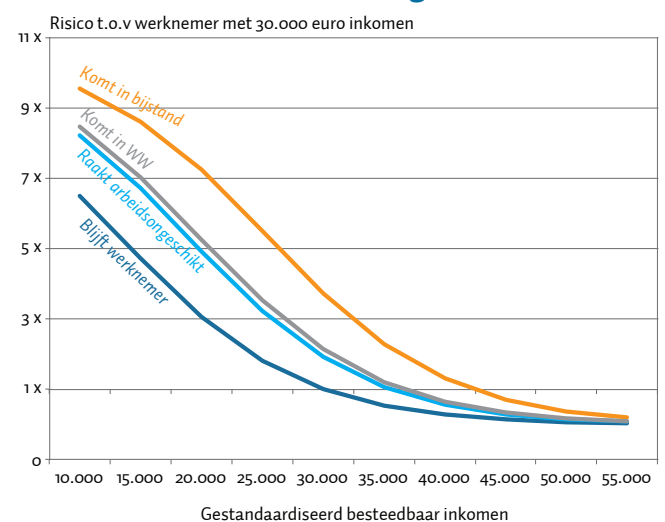
Bijna één op de vijf huishoudens had in 2015 te maken met risicovolle of problematische schulden, of zat in een schuldhulpverlenings-traject. Als schulden sterk problematisch worden, is kwijtschelding vaak de enige manier om binnen afzienbare termijn uit de problemen te komen. In het uiterste geval kan een schuldenaar beroep doen op de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Jaarlijks starten zo'n 10.000 tot 15.000 personen met deze landelijk wettelijke regeling. Het gaat dus om relatief kleine aantallen, maar het risico om in de schuldsanering terecht te komen, verschilt aanzienlijk tussen groepen.

De figuur laat zien dat lage inkomensgroepen het grootste risico lopen. Werknemers met de laagste inkomens hebben bijvoorbeeld tot zeven keer meer kans om in de schuldhulpverlening terecht te komen dan de benchmark. De benchmark bestaat hier uit werknemers met een gestandaardiseerd inkomen van 30.000 euro.

Sommige levensgebeurtenissen, zoals het verlies van een baan, vergroten het risico om in de schuldhulpverlening terecht te komen nog eens extra. Met name werknemers uit de laagste inkomensgroepen die recent in de bijstand terecht zijn gekomen, lopen extra risico ten opzichte van 'gewone' werknemers. Zij hebben tot 9,5 keer meer kans om in de WSNP terecht te komen dan een werknemer met een inkomen van 30.000 euro die zijn of haar baan behoudt. Voor werknemers die arbeidsongeschikt worden of in de WW terechtkomen is het risico iets lager: voor de laagste inkomensgroepen is de kans om in de WSNP terecht te komen ongeveer 8,5 keer hoger dan de benchmark.

• Lisa Meijer en René Schulenberg (SZW)

Risico om in de wettelijke schuldsanering terecht te komen naar levensgebeurtenis

Noot: Risico ten opzichte van werknemer met een gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van 30.000 euro. De risicofactoren zijn berekend voor een laag opgeleide dertiger zonder vermogen; met andere persoonskenmerken zijn de resultaten vergelijkbaar.

Bron: CBS Microdata, Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden | ESB

Nederlandse overheid houdt publieke activa op peil

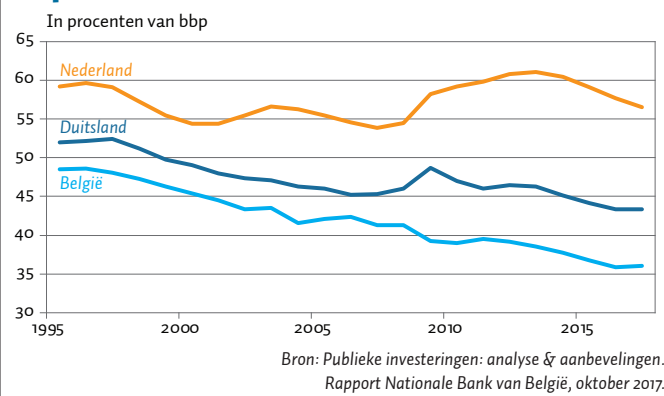
OPENBARE FINANCIËN

Het soepele monetaire beleid van de Europese Centrale Bank moet de economie aanwakkeren, maar dat lukt almaar minder goed. Bij de aankondiging van de meest recente rentedaling maakte de aftredende voorzitter Draghi dan ook duidelijk dat fiscaal beleid de fakkel zal moeten overnemen. Lage rentestanden lijken de ideale aanmoediging voor investeringen in publieke activa zoals infrastructuurwerken. Nederland maakt hier meer gebruik van dan Duitsland en België. In 2017 spendeerde de gehele Nederlandse overheid 3,4 procent van het landelijke bruto binnenlands product (bbp) aan bruto-kapitaalvorming. Het gaat hierbij onder meer om het aankopen van vaste activa zoals gebouwen, telecommunicatie en transportmiddelen. Dat is een stuk meer dan de 2,2 procent die België en Duitsland spendeerden. Over de periode 2000–2017 lag het aandeel van die uitgaven als percentage van het bbp jaarlijks bijna dubbel zo hoog in Nederland als in elk van de beide buurlanden.

Dat is echter niet het volledige verhaal. Om de evolutie van de publieke activa te kennen, moeten ook de afschrijvingen in rekening worden gebracht. Door dat ‘verbruik van kapitaal’ af te trekken van de bruto-investeringen, krijgen we de (netto-)verandering in publieke activa. Dat laatste bedroeg +0,3 procent van het bbp in 2017 voor Nederland. Dit betekent dat de bruto-investeringen in nieuwe activa de waardevermindering van de bestaande activa overstegen, zoals dat in Nederlands jaarlijks het geval was sinds 1995. Niet zo in de buurlanden: in België was er nauwelijks netto-kapitaalvorming, de Duitse overheid zag gemiddeld zelfs waardeverlies over diezelfde periode.

Uitgedrukt als percentage van het bbp nam de kapitaalvoorraad in de buurlanden sinds 1995 drastisch af, met een daling van 49 naar 36 procent van het bbp voor België (figuur). De kapitaalvoorraad van de Nederlandse overheid bleef een stuk stabiel en hield gelijke tred met de economische groei. De tegenstelling tussen België en Nederland komt ook naar boven in het grote verschil in gepercipieerde kwaliteit van de weginfrastructuur. Nederland haalt de top tien van de 140 landen die het World Economic Forum hierover onderzocht, België vinden we terug op plaats 35. Dat zal vast geen verrassing zijn voor wie al eens met de wagen de Nederlands-Belgische grens over moest. ■ **Arne Maes** (BNP)

Kapitaalvoorraad van de overheid

Percentage vrouwen met een minimumloon daalt

ARBEID

Het wettelijk minimumloon werd in 1969 voor het eerst van kracht en bestaat daarmee vijftig jaar. Het minimumloon heeft als doel de werknemer van een beloning te verzekeren die een sociaal aanvaardbare, minimale tegenprestatie vormt voor de verrichte arbeid. Vrouwen maken hier vaker gebruik van, maar het verschil tussen mannen en vrouwen daalt de laatste jaren.

Op 1 juli 2019 bedroeg het bruto wettelijk minimumloon voor volwassen werknemers van 21 jaar en ouder bij een volledig dienstverband 1635,60 euro per maand. Voor jongeren geldt een lager minimumjeugdloon. Dat is een percentage van het minimumloon voor volwassenen, dat hoger wordt met de leeftijd.

Uit de Statistiek Minimumloon, die jaarlijks wordt samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek, blijkt dat het percentage banen waar een minimumloon wordt betaald in de afgelopen tien jaar vrijwel constant is gebleven: dat was 6,1 procent in 2009 en 6,2 procent in 2018. Opvallend is dat het percentage mannen met een baan waar een minimumloon wordt betaald oploopt van 4,8 procent in 2009 naar 5,8 procent in 2018, terwijl het bij vrouwen juist daalt van 7,6 procent in 2009 tot 6,6 procent in 2018 (figuur). Dit is in alle bedrijfstakken het geval. Wel is het percentage mannen met een minimumloonbaan in bijna alle bedrijfstakken nog steeds lager dan dat bij vrouwen. In sommige bedrijfstakken, zoals de overheid en de zorg, is het percentage vrouwen met een minimumloonbaan echter al lager dan het percentage bij mannen. Het afnemende aandeel vrouwen met een minimumloon is in lijn met onderzoeken waaruit blijkt dat het loonverschil tussen mannen en vrou-

wen steeds kleiner wordt. Een verklaring van de relatieve daling van minimumloonbanen voor vrouwen zou kunnen zijn dat zij steeds beter opgeleid zijn ten opzichte van mannen. Dit is echter op basis van deze data niet te verifiëren.

■ **Ben Dankmeyer en Martijn Mengerink** (CBS)

Percentage mannen en vrouwen met een minimumloon

